

Uniwersytet
Wrocławski

Prawo prywatne międzynarodowe

Prowadzący: **mgr Tobiasz Gajda**

Centrum Badań Problemów Prawnych

i Ekonomicznych Komunikacji Elektronicznej UWr

[Kontakt: tobiasz.gajda@uwr.edu.pl](mailto:tobiasz.gajda@uwr.edu.pl)

Uniwersytet
Wrocławski

Prawo rodzinne i opiekuńcze

Uniwersytet
Wrocławski

Zawarcie małżeństwa

Materialne wymogi zawarcia małżeństwa

- Możliwość jest oceniana dla każdego małżonka z osobna według jego prawa ojczystego (art. 48 PPM)
- W Polsce oceny dokonuje urzędnik USC na podstawie przedstawionego zaświadczenia (zaświadczenie wydaje organ państwa ojczystego)
- Dopuszczalność zawarcia jest oceniana przez pryzmat art. 7 PPM (klauzula porządku publicznego)
- Dokument poświadczający zdolność
- W przypadku, gdy nie jest możliwym przedstawienie zaświadczenia – sąd może zwolnić z tego obowiązku
- Apatrydzi (lub gdy ustalić nie można) oraz osoby posiadające więcej niż jedno obywatelstwo – art. 2 PPM i art. 3 PPM
- Gdy Polak chce zawrzeć ślub za granicą – decydują regulacje wewnętrzne. Zaświadczenie wydaje urzędnik USC lub konsul

Zawarcie małżeństwa

Art. 48 PPM O możliwości zawarcia małżeństwa rozstrzyga w stosunku do każdej ze stron jej prawo ojczyście z chwili zawarcia małżeństwa.

Zawarcie małżeństwa

- **Formalne wymogi zawarcia małżeństwa**
 - Decyduje prawo tego państwa na terenie którego małżeństwo jest zawierane (sposób składania oświadczeń woli, przebieg ceremonii, udział świadków, wymogi w zakresie dokumentów)

Zawarcie małżeństwa

Art. 49. PPM

1. Forma zawarcia małżeństwa podlega prawu państwa, w którym jest ono zawierane.
2. Jeżeli małżeństwo zawierane jest poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, wystarczy zachowanie formy wymaganej przez prawo ojczyście obojga małżonków albo przez wspólne prawo miejsca zamieszkania lub zwykłego pobytu małżonków z chwili zawarcia małżeństwa (łączna właściwość dwóch systemów prawnych).

Zawarcie małżeństwa

- Niedochowanie formy powoduje konsekwencje przewidywane przez prawo właściwe dla miejsca zawarcia wadliwego małżeństwa.

Małżeństwa konsularne

Przesłanki:

- żaden z małżonków nie jest obywatelem państwa, na terenie którego małżeństwo jest zawierane,
- co najmniej jeden z małżonków jest obywatelem polskim
- na zawarcie takiego małżeństwa zezwala prawo państwa, na terenie którego działa dana placówka dyplomatyczna

Z tak zawartego małżeństwa sporządza się protokół, który wysyłany jest do USC dla dzielnicy śródmieście m. st. Warszawa

Uniwersytet
Wrocławski

Unieważnienie małżeństwa

Unieważnienie małżeństwa

Art. 50 PPM O skutkach braku możliwości oraz niezachowania formy zawarcia małżeństwa rozstrzyga odpowiednio prawo, o którym mowa w przepisach art. 48 i art. 49 PPM

→ regulacja ta dotyczy ustalenia istnienia/nieistnienia/unieważnienia małżeństwa

Unieważnienie małżeństwa

- Przyczynie nieważności mogą być formalne lub materialne – przy materialnych znaczenie będzie miało prawo ojczyście, przy formalnych (art. 49 PPM)

Stosunki osobiste i majątkowe między małżonkami

Stosunki między małżonkami

Art. 51 PPM

1. Stosunki osobiste i majątkowe między małżonkami podlegają **każdoczesnemu wspólnemu prawu ojczystemu**.
2. W razie braku wspólnego prawa ojczystego stosuje się prawo państwa, w którym oboje małżonkowie mają miejsce zamieszkania, a w razie braku miejsca zamieszkania w tym samym państwie - prawo państwa, w którym oboje małżonkowie mają miejsce zwykłego pobytu. Jeżeli małżonkowie nie mają miejsca zwykłego pobytu w tym samym państwie, stosuje się prawo państwa, z którym małżonkowie w inny sposób są wspólnie najściślej związani.

Stosunki między małżonkami

Reżim art. 51 ust. 1 PPM obejmuje:

- Wspólność/rozdzielność majątkową
- Zarząd wspólnym majątkiem
- Upoważnienie do działania za drugiego małżonka
- Odpowiedzialność za długi
- Obowiązek alimentacyjny
- Obowiązki osobiste (wierność, pomoc, wsparcie, etc.)

Stosunki między małżonkami

Art. 52.

1. Małżonkowie mogą poddać swe stosunki majątkowe **prawu ojczystemu** jednego z nich **albo** prawu państwa, w którym jedno z nich ma **miejsce zamieszkania** lub miejsce zwykłego pobytu. **Wyboru prawa** można dokonać także przed zawarciem małżeństwa.
2. **Majątkowa umowa małżeńska** podlega prawu wybranemu przez strony zgodnie z przepisem ust. 1. W razie braku wyboru prawa, do majątkowej umowy małżeńskiej stosuje się prawo właściwe dla stosunków osobistych i majątkowych między małżonkami z chwili zawarcia umowy.
3. Dokonując wyboru prawa dla stosunków majątkowych małżeńskich lub majątkowej umowy małżeńskiej wystarczy zachować formę przewidzianą dla majątkowych umów małżeńskich przez prawo wybrane lub prawo państwa, w którym do wyboru prawa doszło.

Uniwersytet
Wrocławski

Rozwód i separcja

Rozwód

Problem z różnym traktowaniem rozvodu, są ustawodawstwa, które nie przewidują rozvodu.

Różne przesłanki, np. w **GB**, aby mieć podstawy do złożenia pozwu rozwodowego należy udowodnić przynajmniej jedną z pięciu win strony przeciwnej:

- Pierwszą jest dopuszczenie się zdrady przez stronę pozwaną.
- Kolejnym powodem jest niedorzeczne zachowanie małżonka.
- Trzecim rodzajem winy jakiej mógł dopuścić się pozwany by pozew był słuszny, jest porzucenie małżonka na okres dwóch lat – przed wniesieniem wniosku rozwodowego.
- Czwarty powód to separacja trwająca nie mniej niż dwa lata przed wniesieniem pozwu, jednak tu występować musi zgoda drugiej strony.
- Ostatnią piątą winą jest separacja przez okres pięciu lat, w tym przypadku nie potrzeba zgody małżonka na wniesienie pozwu. Ważne jest, by wiedzieć, że powód składając wniosek musi złożyć dowód na to, że nie może dłużej mieszkać ze stroną pozwaną.

Szereg organów posiada kompetencje → sądy/urzędy/duchowni

Zagadnienia związane z uznawaniem wyroków rozwodowych

Rozwód - jurysdykcja

Art. 1103¹. § 1. Sprawy małżeńskie oraz sprawy dotyczące małżeńskich stosunków majątkowych należą do jurysdykcji krajowej także wtedy, gdy:

- 1) oboje małżonkowie mieli ostatnie miejsce zamieszkania lub ostatnie miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli jedno z nich nadal ma miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej, lub
- 2) małżonek będący powodem ma co najmniej od roku bezpośrednio przed wszczęciem postępowania miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej, lub
- 3) małżonek będący powodem jest obywatelem polskim i ma co najmniej od sześciu miesięcy bezpośrednio przed wszczęciem postępowania miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej, lub
- 4) oboje małżonkowie są obywatelami polskimi.

§ 2. Jurysdykcja krajowa jest wyłączna, jeżeli oboje małżonkowie są obywatelami polskimi oraz mają miejsce zamieszkania i miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 3. Jurysdykcja krajowa w sprawie małżeńskiej obejmuje także orzekanie o władzy rodzicielskiej nad wspólnymi małoletnimi dziećmi małżonków.

Rozwód – prawo właściwe

Art. 54.

1. Rozwiązanie małżeństwa podlega wspólnemu prawu ojczystemu małżonków z chwili żądania rozwiązania małżeństwa.
2. W razie braku wspólnego prawa ojczystego małżonków właściwe jest prawo państwa, w którym oboje małżonkowie mają w chwili żądania rozwiązania małżeństwa miejsce zamieszkania, a jeżeli małżonkowie nie mają w chwili żądania rozwiązania małżeństwa wspólnego miejsca zamieszkania - prawopaństwa, w którym oboje małżonkowie mieli ostatnio miejsce wspólnego zwykłego pobytu, jeżeli jedno z nich ma w nim nadal miejsce zwykłego pobytu.
3. W razie braku okoliczności rozstrzygających o właściwości prawa na podstawie przepisów ust. 1 i 2, do rozwiązania małżeństwa stosuje się prawo polskie.
4. Postanowienia ust. 1-3 stosuje się odpowiednio do separacji.

Zakres stosowania statutu rozwodowego

- Rozstrzyga o dopuszczalności rozwiązania małżeństwa
- Pozwala ustalić krąg osób uprawnionych do wytoczenia powództwa
- Ocena winy
- Rozwiązanie małżeństwa jako skutego główny oraz wszelkie skutki uboczne (zmiana nazwiska i etc.)
- ☐ Procedura w oparciu o lex fori → nie ma wątpliwości, gdy prawo obce również wskazuje na sąd, ale co w przypadku, gdy może inny organ państwowy – identyczność funkcji → przyjmuje się, że polski sąd może działać zawsze wtedy, gdy uprawnienie jest przyznane nawet innemu organowi administracyjnemu/organowi władzy/sądowi wyznaniowemu
- ☐ Z uwagi na stosowanie lex fori – trzeba uważać, by nie zniekształcić treści obcego prawa merytorycznego

Rozwód a stosunki majątkowe

- Stosunki majątkowe po rozwodzie podlegają pod art. 51 PPM
- Jeżeli statut ten nie zna rozwodu – należy poszukać podobnej instytucji
- Jest to statut zmienny – ale do czasu ustania małżeństwa

Rozwód przez czynność prawną

- **Art. 24.**

1. Przy ustalaniu, czy dokonano czynności prawnej, stosuje się prawo dla niej właściwe.

Według statutu rozwodowego ocenia się ważność takiej czynności prawnej oraz jej dopuszczalność.

Rozwód a roszczenia majątkowe

- Statut rozwodowy wyznacza roszczenia alimentacyjne

Rozwód a dzieci

- Polski Sąd ma obowiązek zastosować art. 58 par. 1 KRIO – istotne kwestie dotyczące stosunków między rodzicami a dziećmi (w oparciu jednak o właściwe normy wskazane przez PPM).

Rozwód a dziedziczenie

- Ocena czy małżeństwo zostało skutecznie rozwiązane stanowi kwestię wstępną – decyduje lex fori – np. gdy jest to wyrok sądu polskiego (mamy związanie wyrokiem), gdy jest to wyrok sądu obcego (trzeba zastosować właściwą normę MPC lub EPC).

Uznawanie rozwodów i separacji

- ***Konwencja o uznawaniu rozwodów i separacji (Haga, 01.06.2016 r.)***
- Polska zastrzegła sobie prawo odmowy uznania rozwodu lub separacji między małżonkami, którzy w chwili rozwodu/separacji byli wyłącznie obywatelami państwa, w którym wnosi się o uznanie, jeżeli zostało zastosowane inne PPM niż wskazane przez polski PPM.
- Dodatkowe regulacje szczegółowe są zawarte w konwencjach bilateralnych

Konwencja o uznawaniu rozwodów i separacji (Haga, 01.06.2016 r.)

Art. 2. Warunki uznawania rozwodów i separacji

Takie rozwody i separacje będą uznawane we wszystkich Umawiających się Państwach, przy zachowaniu pozostałych warunków przewidzianych w niniejszej konwencji, jeżeli w dniu wszczęcia postępowania w państwie, w którym został orzeczony rozwód lub separacja (zwanym dalej "Państwem pochodzenia"):

- (1) pozwany miał miejsce stałego pobytu; lub
- (2) powód miał miejsce stałego pobytu, a ponadto został spełniony jeden z następujących warunków:
 - a) pobyt ten trwał co najmniej rok bezpośrednio przed wszczęciem postępowania;
 - b) małżonkowie mieli ostatnie wspólne miejsce pobytu; lub
- (3) oboje małżonkowie byli obywatelami tego Państwa; lub
- (4) powód był obywatelem tego państwa, a ponadto został spełniony jeden z następujących warunków:
 - a) powód miał tam miejsce stałego pobytu; lub
 - b) przebywał tam nieprzerwanie przez okres co najmniej jednego roku, przypadającego przynajmniej częściowo na okres dwóch lat poprzedzających wszczęcie postępowania; lub
- (5) powód w sprawie rozwodowej był obywatelem tego państwa, a ponadto zostały spełnione następujące warunki:
 - a) powód był obecny w tym państwie w dniu wszczęcia postępowania oraz
 - b) małżonkowie mieli ostatnie wspólne miejsce stałego pobytu w państwie, którego prawo w dniu wszczęcia postępowania nie przewidywało rozwodu.

Uznawanie wyroków w MPC

Art. 1145. Orzeczenia sądów państw obcych wydane w sprawach cywilnych podlegają uznaniu z mocy prawa, chyba że istnieją przeszkody określone w art. 1146.

Art. 1146. § 1. Orzeczenie nie podlega uznaniu, jeżeli:

- 1) nie jest prawomocne w państwie, w którym zostało wydane;
- 2) zapadło w sprawie należącej do wyłącznej jurysdykcji sądów polskich;
- 3) pozwanemu, który nie wdał się w spór co do istoty sprawy, nie doręczono należycie i w czasie umożliwiającym podjęcie obrony pisma wszczynającego postępowanie;
- 4) strona w toku postępowania była pozbawiona możliwości obrony;
- 5) sprawa o to samo roszczenie między tymi samymi stronami zawisła w Rzeczypospolitej Polskiej wcześniej niż przed sądem państwa obcego;
- 6) jest sprzeczne z wcześniej wydanym prawomocnym orzeczeniem sądu polskiego albo wcześniej wydanym prawomocnym orzeczeniem sądu państwa obcego, spełniającym przesłanki jego uznania w Rzeczypospolitej Polskiej, zapadłymi w sprawie o to samo roszczenie między tymi samymi stronami;
- 7) uznanie byłoby sprzeczne z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej (klauzula porządku publicznego).

§ 2. Przeszkody określone w § 1 pkt 5 i 6 stosuje się odpowiednio do sprawy zawisłej przed innym niż sąd organem polskim lub organem państwa obcego oraz do rozstrzygnięcia wydanego przez inny niż sąd organ polski lub organ państwa obcego.

§ 3. Przepisów § 1 pkt 5 i 6 nie stosuje się, gdy orzeczenie sądu państwa obcego stwierdza, zgodnie z przepisami tego państwa o jurysdykcji krajowej, nabycie przez osobę mieszkającą albo mającą siedzibę w Rzeczypospolitej Polskiej mienia spadkowego znajdującego się w chwili śmierci spadkodawcy na obszarze państwa obcego.

Uznawanie wyroków w EPC

Art. 1153¹³. Przepisy niniejszej księgi stosuje się do orzeczeń sądów państw członkowskich Unii Europejskiej oraz pochodzących z tych państw ugód i dokumentów urzędowych objętych zakresem zastosowania rozporządzenia nr 1215/2012, rozporządzenia nr 805/2004, rozporządzenia nr 1896/2006, rozporządzenia nr 861/2007, rozporządzenia nr 4/2009 i rozporządzenia nr 606/2013.

Art. 1153¹⁴. Tytułami wykonawczymi w Rzeczypospolitej Polskiej są:

- 1) orzeczenia sądów państw członkowskich Unii Europejskiej oraz pochodzące z tych państw ugody i dokumenty urzędowe, objęte zakresem zastosowania rozporządzenia nr 1215/2012, jeżeli nadają się do wykonania w drodze egzekucji;
- 2) orzeczenia sądów państw członkowskich Unii Europejskiej oraz pochodzące z tych państw ugody i dokumenty urzędowe, opatrzone w tych państwach zaświadczeniem europejskiego tytułu egzekucyjnego;
- 3) europejskie nakazy zapłaty wydane przez sądy państw członkowskich Unii Europejskiej, których wykonalność została stwierdzona w tych państwach na podstawie przepisów rozporządzenia nr 1896/2006;
- 4) orzeczenia sądów państw członkowskich Unii Europejskiej wydane w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń, opatrzone w tych państwach zaświadczeniem na podstawie przepisów rozporządzenia nr 861/2007;
- 5) orzeczenia w sprawach alimentacyjnych wydane w państwach członkowskich Unii Europejskiej będących stronami Protokołu haskiego z dnia 23 listopada 2007 r. o prawie właściwym dla zobowiązań alimentacyjnych (Dz. Urz. UE L 331 z 16.12.2009, str. 17) oraz pochodzące z tych państw ugody i dokumenty urzędowe w sprawach alimentacyjnych, objęte zakresem zastosowania rozporządzenia nr 4/2009;
- 6) orzeczenia wydane w państwach członkowskich Unii Europejskiej obejmujące środki ochrony wchodzące w zakres zastosowania rozporządzenia nr 606/2013, jeżeli nadają się do wykonania w drodze egzekucji.

Uznanie rozwodu dokonanego przez czynność prawną

- Ocena z punktu widzenia zgodności z właściwym prawem merytorycznym oraz niesprzeczność z podstawowymi zasadami polskiego porządku prawnego.

Separacja

Art. 54 PPM 4. Postanowienia ust. 1-3 stosuje się odpowiednio do separacji.

Rzym III

- Rozporządzenie Rady (UE) NR 1259/2010 z dnia 20 grudnia 2010 roku w sprawie wprowadzenia w życie wzmocnionej współpracy w dziedzinie prawa właściwego dla **rozvodu** i separacji prawnej.
- Polska nie jest sygnatariuszem, ale może dotyczyć polski obywateli – np. małżeństwo obywateli polskich mieszkających w Niemczech przeprowadzane jest na podstawie niemieckiego KC – miarodajne jest miejsce zamieszkania a nie obywatelstwo.

Uniwersytet
Wrocławski

Pochodzenie dziecka

Jurysdykcja

Art. 1103² KPC

§ 1. Sprawy ze stosunków między rodzicami i dziećmi należą do jurysdykcji krajowej także wtedy, gdy:

- 1) dziecko albo przysposobiony lub przysposabiający mają miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej lub
- 2) powód, jeżeli nie jest nim dziecko, ma co najmniej od roku bezpośrednio przed wszczęciem postępowania miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej, lub
- 3) powód, jeżeli nie jest nim dziecko, jest obywatelem polskim i ma co najmniej od sześciu miesięcy bezpośrednio przed wszczęciem postępowania miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej, lub
- 4) powód i pozwany są obywatelami polskimi.

§ 2. Jurysdykcja krajowa jest wyłączna, jeżeli wszystkie osoby występujące jako strony są obywatelami polskimi oraz mają miejsce zamieszkania i miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej.

Pochodzenie dziecka

Art. 55.

1. Ustalenie i zaprzeczenie pochodzenia dziecka podlegają prawu ojczystemu dziecka z chwili jego urodzenia.
2. Jeżeli prawo ojczyste dziecka z chwili jego urodzenia nie przewiduje sądowego ustalenia ojcostwa, do sądowego ustalenia ojcostwa stosuje się **prawo ojczyste dziecka z chwili ustalenia pochodzenia dziecka**.
3. Uznanie dziecka podlega prawu ojczystemu dziecka z chwili jego uznania. W razie gdy prawo to nie przewiduje uznania dziecka, stosuje się prawo ojczyste dziecka z chwili jego urodzenia, jeżeli to prawo uznanie przewiduje.
4. Uznanie dziecka poczętego lecz nienarodzonego podlega prawu ojczystemu matki z chwili uznania.

Pochodzenie dziecka

- art. 55 ust. 1 PPM – krąg osób uprawnionych do wytoczenia powództwa, legitymacja bierna, materialnoprawne przesłanki zaprzeczenia, domniemania, ograniczenia czasowe zaprzeczenia
- Art. 55 ust. 2 PPM – legitymacja czynna i bierna, ew. wymóg zgody dziecka, domniemania prawne, skutki ustalenia ojcostwa
- Art. 55 ust. 3 i 4 PPM – kwalifikacje personalne po stronie uznającego, prawna doniosłość wad oświadczenia woli, wymóg ew. zgody i krąg osób, unieważnienie uznania etc.

Stosunki prawne między rodzicami a dziećmi

- Art. 56. 1.** Prawo właściwe dla spraw z zakresu władzy rodzicielskiej i kontaktów z dzieckiem określa Konwencja o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci, sporządzona w Hadze w dniu 19 października 1996 r. (Dz. Urz. UE L 151 z 11.06.2008, str. 39; Dz. U. z 2010 r. Nr 172, poz. 1158). → **AKT OBOWIĄZUJĄCY**
2. W razie zmiany zwykłego pobytu dziecka na pobyt w państwie niebędącym stroną konwencji, o której mowa w ust. 1, prawo tego państwa określa od chwili tej zmiany warunki stosowania środków podjętych w państwie dawnego zwykłego pobytu dziecka.

KonwOdpRodz

Artykuł 1

1. Niniejsza Konwencja ma na celu:

- a) określenie państwa, którego organy są właściwe do podejmowania środków zmierzających do ochrony osoby lub majątku dziecka;
- b) określenie prawa właściwego, stosowanego przez te organy w wykonywaniu ich jurysdykcji;
- c) określenie prawa właściwego dla odpowiedzialności rodzicielskiej;
- d) zapewnienie uznania i wykonania środków ochrony we wszystkich Umawiających się Państwach;
- e) nawiązanie współpracy pomiędzy organami Umawiających się Państw niezbędnej do zrealizowania celów Konwencji.

2. Dla celów Konwencji pojęcie "odpowiedzialność rodzicielska" oznacza władzę rodzicielską lub wszelki inny podobny stosunek władzy, który określa prawa, uprawnienia i obowiązki rodziców, opiekunów lub innych przedstawicieli ustawowych w stosunku do osoby lub majątku dziecka.

Artykuł 2

Konwencję stosuje się do dzieci, poczynwszy od ich urodzenia aż do ukończenia przez nie 18 roku życia.

KonwOdpRodz

Artykuł 15

1. Przy wykonywaniu jurysdykcji przyznanej zgodnie z postanowieniami rozdziału II, organy Umawiającego się Państwa stosują przepisy własnego prawa.
2. Jednakże o ile ochrona osoby lub majątku dziecka tego wymaga, mogą one wyjątkowo zastosować lub wziąć pod rozwagę prawo innego Państwa, z którym dana sytuacja ma ścisły związek.
3. W razie zmiany zwykłego pobytu dziecka na pobyt w innym Umawiającym się Państwie, prawo tego innego Państwa, od chwili nastąpienia zmiany, określa warunki stosowania środków podjętych w państwie dawnego zwykłego pobytu.

KonwOdpRodz

Artykuł 16

1. Powstanie i ustanie odpowiedzialności rodzicielskiej z mocy prawa, bez udziału organu sądowego lub administracyjnego podlega prawu państwa zwykłego pobytu dziecka.
2. Powstanie i ustanie odpowiedzialności rodzicielskiej z mocy porozumienia lub jednostronnej czynności prawnej, bez udziału organu sądowego lub administracyjnego, podlega prawu państwa zwykłego pobytu dziecka z chwili, gdy porozumienie lub czynność jednostronna stają się skuteczne.
3. Odpowiedzialność rodzicielska istniejąca według prawa państwa zwykłego pobytu dziecka trwa także po zmianie zwykłego pobytu dziecka na inne państwo.
4. W razie zmiany zwykłego pobytu dziecka, przyznanie z mocy prawa odpowiedzialności rodzicielskiej osobie, której taka odpowiedzialność dotychczas nie przysługiwała, podlega prawu państwa nowego zwykłego pobytu.

KonwOdpRodz

Artykuł 17

Wykonywanie odpowiedzialności rodzicielskiej podlega prawu państwa zwykłego pobytu dziecka. W razie zmiany zwykłego pobytu dziecka, podlega prawu państwa nowego zwykłego pobytu.

Artykuł 18

Odpowiedzialność rodzicielska przewidziana w artykule 16 będzie mogła być odebrana, a warunki jej sprawowania zmienione, przez środki podjęte na podstawie Konwencji.

Stosunki prawne między rodzicami a dziećmi

- Umowy bilateralne
- Konwencja o prawach dziecka ONZ
- Europejska konwencja o uznawaniu i wykonywaniu orzeczeń dotyczących pieczy nad dzieckiem oraz o przywracaniu pieczy nad dzieckiem
- Europejska konwencja o statusie dziecka pozamałżeńskiego

Uniwersytet
Wrocławski

Przysposobienie

Przysposobienie

- Art. 57. 1.** Przysposobienie podlega prawu ojczystemu przysposabiającego. →
decyduje prawo rodziny, do której przysposobiony wchodzi
2. Przysposobienie wspólne przez małżonków podlega ich
wspólnemu prawu ojczystemu. W razie braku wspólnego prawa ojczystego
stosuje się prawo państwa, w którym oboje małżonkowie mają miejsce
zamieszkania, a w razie braku miejsca zamieszkania w tym samym państwie
- prawo państwa, w którym oboje małżonkowie mają miejsce zwykłego
pobytu. Jeżeli małżonkowie nie mają miejsca zwykłego pobytu w tym
samym państwie, stosuje się prawo państwa, z którym małżonkowie w inny
sposób są wspólnie najściślej związani.

Przysposobienie

Art. 58. Przysposobienie nie może nastąpić bez zachowania przepisów prawa ojczystego osoby, która ma być przysposobiona, dotyczących zgody tej osoby, zgody jej przedstawiciela ustawowego oraz zezwolenia właściwego organu państwowego, a także ograniczeń przysposobienia z powodu zmiany dotychczasowego miejsca zamieszkania na miejsce zamieszkania w innym państwie.

Jurysdykcja

Art. 1103². § 1. Sprawy ze stosunków między rodzicami i dziećmi należą do jurysdykcji krajowej także wtedy, gdy:

- 1) dziecko albo przysposobiony lub przysposabiający mają miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej lub
- 2) powód, jeżeli nie jest nim dziecko, ma co najmniej od roku bezpośrednio przed wszczęciem postępowania miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej, lub
- 3) powód, jeżeli nie jest nim dziecko, jest obywatelem polskim i ma co najmniej od sześciu miesięcy bezpośrednio przed wszczęciem postępowania miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej, lub
- 4) powód i pozwany są obywatelami polskimi.

§ 2. Jurysdykcja krajowa jest wyłączna, jeżeli wszystkie osoby występujące jako strony są obywatelami polskimi oraz mają miejsce zamieszkania i miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej.

Przysposobienie

- Umowy bilateralne
- Europejska konwencja o przysposobieniu dzieci
- Konwencja o ochronie dzieci i współpracy w dziedzinie przysposobienia międzynarodowego

Zakres statutu adopcyjnego

- Materialnoprawne przesłanki przysposobienia – kto może przysposobić?
Wiek? Stan cywilny?
- Ocena typu przysposobienia
- Rozwiązanie przysposobienia
- sposoby rozwiązania przysposobienia

Uniwersytet
Wrocławski

Alimentacja

Obowiązki alimentacyjne

Art. 63. PPM Prawo właściwe dla zobowiązań alimentacyjnych określa rozporządzenie Rady (WE) nr 4/2009 z dnia 18 grudnia 2008 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń oraz współpracy w zakresie zobowiązań alimentacyjnych (Dz. Urz. UE L 7 z 10.01.2009, str. 1).

Rozporządzenie 4/2009

Artykuł 1

Zakres stosowania

1. Niniejsze rozporządzenie ma zastosowanie do zobowiązań alimentacyjnych wynikających ze stosunku rodzinnego, pokrewieństwa, małżeństwa lub powinowactwa.
2. W niniejszym rozporządzeniu termin "państwo członkowskie" oznacza państwa członkowskie, do których stosuje się niniejsze rozporządzenie.

Rozporządzenie 4/2009

Artykuł 3

Przepisy ogólne

Sądami, które mają jurysdykcję do rozpoznania spraw dotyczących zobowiązań alimentacyjnych w państwach członkowskich są:

- a) sąd zwykłego miejsca pobytu pozwanego; lub
- b) sąd zwykłego miejsca pobytu wierzyciela; lub
- c) sąd, który zgodnie z prawem sądu ma jurysdykcję do prowadzenia postępowania dotyczącego statusu osoby, w przypadku gdy sprawa dotycząca zobowiązań alimentacyjnych jest związana z tym postępowaniem, chyba że jurysdykcja ta wynika tylko z obywatelstwa jednej ze stron; lub
- d) sąd, który zgodnie z prawem sądu jest właściwy do prowadzenia postępowania dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej, w przypadku gdy sprawa dotycząca zobowiązań alimentacyjnych jest związana z tym postępowaniem, chyba że jurysdykcja ta wynika tylko z obywatelstwa jednej ze stron.

Rozporządzenie 4/2009

- Wybór sądu – art. 4
- Jurysdykcja przez wdanie się w spór – art. 5
- Forum necessitatis – art. 7

Artykuł 7

Forum necessitatis

Jeżeli żaden sąd państwa członkowskiego nie ma jurysdykcji na mocy art. 3, 4, 5 i 6, sądy państwa członkowskiego mogą w wyjątkowych przypadkach rozpoznać sprawę, jeśli postępowanie nie może zostać we właściwy sposób wszczęte ani przeprowadzone lub nie jest możliwe w państwie trzecim, z którym sprawa jest ściśle związana.

Sprawa powinna mieć wystarczający związek z państwem członkowskim sądu, przed którym wytoczono powództwo.

Rozporządzenie 4/2009

PRAWO WŁAŚCIWE

Artykuł 15

Określenie prawa właściwego

- Prawo właściwe w sprawach zobowiązań alimentacyjnych jest określone zgodnie z Protokołem haskim z 23 listopada 2007 r. o prawie właściwym w sprawach zobowiązań alimentacyjnych (dalej zwanym "Protokołem haskim z 2007 roku") w państwach członkowskich, dla których protokół ten jest wiążący.

Protokół haski z 2007 r.

Artykuł 1 Zakres stosowania

1. Protokół określa prawo właściwe dla zobowiązań alimentacyjnych wynikających ze stosunków rodzinnych, pokrewieństwa, małżeństwa lub powinowactwa, w tym zobowiązań alimentacyjnych wobec dziecka niezależnie od stanu cywilnego rodziców.
2. Orzeczenia wydane przy zastosowaniu niniejszego protokołu nie mają wpływu na istnienie jakiegokolwiek ze stosunków, o których mowa w ustępie 1.

Protokół haski z 2007 r.

Artykuł 3 Ogólna właściwość prawa

1. Zobowiązania alimentacyjne podlegają prawu państwa, w którym wierzyciel ma miejsce zwykłego pobytu, chyba że niniejszy protokół stanowi inaczej.
2. 2. W przypadku zmiany miejsca zwykłego pobytu wierzyciela stosuje się prawo państwa, w którym wierzyciel ma nowe miejsce zwykłego pobytu, od momentu, w którym nastąpiła ta zmiana.

Protokół haski z 2007 r.

Artykuł 4 Szczególna właściwość prawa uprzywilejowująca niektórych wierzycieli

1. Poniższe postanowienia mają zastosowanie w przypadku zobowiązań alimentacyjnych:
 - a) rodziców na rzecz ich dzieci;
 - b) osób innych niż rodzice na rzecz osób, które nie ukończyły 21 lat, z wyłączeniem zobowiązań wynikających ze stosunków, o których mowa w artykule. 5;
 - oraz c) dzieci na rzecz ich rodziców.
2. Jeśli wierzyciel nie może na mocy prawa, o którym mowa w artykule 3, uzyskać świadczeń alimentacyjnych od dłużnika, stosuje się prawo miejsca organu orzekającego w sprawie.
3. Niezależnie od artykułu 3, jeśli wierzyciel wytoczył powództwo przed właściwym organem państwa, w którym dłużnik ma miejsce zwykłego pobytu, stosuje się prawo miejsca organu orzekającego w sprawie. Jeżeli jednak wierzyciel nie jest w stanie uzyskać na mocy tego prawa świadczeń alimentacyjnych od dłużnika, stosuje się prawo państwa, w którym wierzyciel ma miejsce zwykłego pobytu.
4. Jeśli wierzyciel nie jest w stanie uzyskać na mocy prawa, o którym mowa w artykule 3 i w ustępach 2 i 3 niniejszego artykułu, świadczeń alimentacyjnych od dłużnika, stosuje się prawo państwa ich obywatelstwa, jeśli mają wspólne.

Rozporządzenie 4/2009

Artykuł 16

Zakres stosowania niniejszego rozdziału

1. W niniejszym rozdziale określono zasady uznawania, wykonalności i wykonywania orzeczeń objętych zakresem stosowania niniejszego rozporządzenia.
2. Sekcja 1 ma zastosowanie do orzeczeń wydanych w państwach członkowskich będących stronami Protokołu haskiego z 2007 roku. → **zniesienie exequatur**
3. Sekcja 2 ma zastosowanie do orzeczeń wydanych w państwach członkowskich niebędących stronami Protokołu haskiego z 2007 roku. → **zniesienie exequatur**
4. Sekcja 3 ma zastosowanie do wszystkich orzeczeń. → **konieczność przeprowadzenia postępowania**

Uniwersytet
Wrocławski

Opieka i kuratela

Opieka i kuratela

Art. 59.

1. Prawo właściwe dla opieki i kurateli nad dzieckiem określa Konwencja o jurysdykcji, prawiewłaściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci, sporządzona w Hadze w dniu 19 października 1996 r.
2. W razie zmiany zwykłego pobytu dziecka na pobyt w państwie niebędącym stroną konwencji, o której mowa w ust. 1, prawo tego państwa określa od chwili tej zmiany warunki stosowania środków podjętych w państwie dawnego zwykłego pobytu dziecka.

Opieka i kuratela

Art. 61. PPM

Do kurateli dla osoby prawnej stosuje się prawo państwa, któremu osoba ta podlega.

Art. 62. PPM

Dla kurateli do załatwienia poszczególnej sprawy stosuje się prawo państwa, któremu sprawa ta podlega.

Opieka i kuratela

Art. 6o. PPM

1. Ustanowienie opieki albo kurateli lub innych środków ochronnych dla osoby pełnoletniej podlega prawu ojczystemu tej osoby.
2. Jeżeli sąd polski orzeka o środkach, o których mowa w ust. 1, w stosunku do cudzoziemca mającego miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej, stosuje się prawo polskie.
3. Wykonywanie środków, o których mowa w ust. 1, podlega prawu państwa, na którego terytorium ma miejsce zwykłego pobytu osoba, której te środki dotyczą.
4. W przypadkach, o których mowa w art. 1107 § 2 i 3 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 101, z późn. zm.), stosuje się prawo polskie. To samo dotyczy wykonywania orzeczonych środków.

Jan, obywatel Polski, w 2008 r. zawarł w Polsce związek małżeński z Emine, obywatelka Turcji. Małżonkowie zamieszkiwali wspólnie w Warszawie. Emine w 2010 r. wystąpiła przed sądem polskim o rozwiązanie małżeństwa stron poprzez rozwód z wyłącznej winy Jana. Jan odbierał wysyłane przez sąd zawiadomienia, ale nie stawiał się na żadną z rozpraw ani nie wniósł żadnego pisma. Sąd orzekł rozwód wyrokiem zaocznym. Emine wyjechała do Turcji, gdzie wystąpiła o uznanie wyroku rozwodowego. Sąd odmówił uznania wyroku stwierdzając, że w Turcji nie jest możliwe rozwiązanie małżeństwa z takich powodów, z jakich nastąpiło to w tej sprawie.

#1

1. Wskaż prawo właściwe dla rozvodu.
2. Wskaż odpowiednią ustawę, konwencję lub rozporządzenie, które będzie miało zastosowanie w sprawie o uznanie wyroku orzekającego rozwód.
3. Czy w takim stanie faktycznym sąd był uprawniony do odmowy uznania?

Jan, obywatel Polski, i Helga, obywatelka Niemiec, zawarli związek małżeński we Wrocławiu w 1995 r. W 1998 r. we Wrocławiu urodziło się ich dziecko. W 2007 r. Helga wyjechała w poszukiwaniu lepiej płatnej pracy do Anglii wraz z dzieckiem, a Jan nadal zamieszkuje i pracuje we Wrocławiu. Małżonkowie w trakcie trwania małżeństwa zakupili we Wrocławiu mieszkanie oraz dwa samochody. Helga od czasu wyjazdu do Anglii zakupiła tam samochód. Helga w Anglii kilkakrotnie przeprowadzała się, obecnie od 4 miesięcy zamieszkuje w Londynie. Z powodu wyjazdu pomiędzy Janem i Helgą zaczęło dochodzić do licznych nieporozumień dotyczących ich dalszej przyszłości i opieki nad dzieckiem. Helga postanowiła wystąpić do sądu o rozwiązanie małżeństwa stron poprzez rozwód.

1. Wskaż prawo właściwe dla rozwodu.
2. Wskaż sądy, które posiadają jurysdykcję w sprawie o orzeczenie rozwodu.
3. Wskaż prawo właściwe dla oceny małżeńskich stosunków majątkowych pomiędzy małżonkami.
4. Wskaż sądy, które posiadają jurysdykcję w sprawie o podział majątku wspólnego.
5. Czy strony mogą wybrać prawo właściwe i sąd, który będzie posiadał jurysdykcję w sporach dotyczących zobowiązań alimentacyjnych, które mogą powstać w przyszłości?
6. Jeśli tak, to określ formę, w jakiej taka umowa powinna zostać zawarta, oraz wskaż państwa, których prawo może zostać wybrane.

#3

Jan i Janina Kowalscy, obywatele Polski, mają córkę w wieku 8 lat, która urodziła się w Polsce. Do 2006 r. wspólnie zamieszkiwali w Warszawie. Ich małżeństwo zostało rozwiązane poprzez rozwód w 2007 r. Po rozwodzie Janina Kowalska wyjechała wraz z córką do Szwecji, gdzie zamieszkuje do dzisiaj. W związku z tym, że uległy zwiększeniu potrzeby majątkowe dziecka, Janina chce wystąpić do sądu z pozwem o podwyższenie alimentów na rzecz córki.

1. Wskaż prawo właściwe dla sprawy o podwyższenie alimentów.
2. Wskaż sądy, które posiadają jurysdykcję dla rozpoznania tej sprawy.

Trwające 20 lat małżeństwo Kazimierza i Olgi, oboje obywatele Polski, zostało rozwiązane wyrokiem Sądu Okręgowego we Wrocławiu z dnia 9 października 2011 r. poprzez rozwód bez orzekania o winie. Olga po rozwodzie wyjechała do Hiszpanii, gdzie zamieszkuje do dzisiaj, a Kazimierz wyjechał do Irlandii, gdzie zamieszkuje do dzisiaj. Olga postanowiła wystąpić przeciwko byłemu mężowi z pozwem o alimenty. Złożyła pozew do Sądu w Barcelonie, a w uzasadnieniu, na podstawie art. 3 Protokołu haskiego wskazała, że prawem właściwym dla jej roszczeń alimentacyjnych wobec byłego męża jest prawo hiszpańskie, które daje jej możliwość dochodzenia alimentów w o wiele szerszym zakresie niż prawo polskie.

1. Jaki zarzut powinien podnieść w odpowiedzi na pozew Kazimierz?
2. Czy w trakcie procesu strony mogą dokonać wyboru prawa właściwego?
3. Jeżeli tak, to wskaż wszystkie możliwości wyboru.

Jerzy i Janina, obywatele Polski, rozwiedli się we Wrocławiu 12 marca 2009 r. Po rozwodzie nadal zamieszkiwali wspólnie wraz z dwójką swoich małoletnich dzieci. Dnia 3 grudnia 2011 r. Janina postanowiła, że wraz z dwójką dzieci wyjedzie do Austrii, na co Jerzy wyraził zgodę. Wyrok rozwodowy zawierał rozstrzygnięcie w przedmiocie wykonywania władzy rodzicielskiej nad małoletnimi dziećmi stron i powierzał ją Janinie. Wyrok nie zawierał rozstrzygnięcia dotyczącego sposobu kontaktowania się Jerzego z dziećmi. W związku z wyjazdem byłej żony wraz z dziećmi, Jerzy w dniu 11 stycznia 2011 r. postanowił wystąpić do sądu z wnioskiem o ustalenie kontaktów z dziećmi.

#5

1. Wskaż, który sąd będzie posiadał jurysdykcję do rozpoznania tej sprawy.
2. Wskaż prawo właściwe dla ustalenia sposobu kontaktowania się Jerzego z małoletnimi dziećmi.

Dziękuję za uwagę! 😊

mgr Tobiasz Gajda

Centrum Badań Problemów Prawnych i
Ekonomicznych Komunikacji Elektronicznej
Uwr

tobiasz.gajda@uwr.edu.pl